

V desetih letih smo nabrali za »Učiteljski konvikt« 20.000 kron zgradbenega kapitala, ki smo ga zložili večinoma učitelji sami. Potreba »Učiteljskega konvikta« postaja pa dan za dnevom večja in nujnejša. Iz lastne moči pa ne pridemo učitelji še kmalu do zaželenega smotra, če ne dobimo podpore in pomoči pri učiteljskih prijateljih. Upamo pa, da nas bodo naši prijatelji z ozirom na naše gmotno stanje dragevolje podpirali vsak po svoji moči.

V ta namen razpošilja odbor »Društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani« učiteljskim prijateljem tiskane prošnje, kateri vsaki je pridejana poštnohramenična položnica z namenom, da se je dotičnik posluži ter kolikorkoli daruje na žrtvenik »Učiteljskega konvikta«. Vsak, tudi najmanjši dar, tudi eno samo krono ali le par vinarjev bo sprejel odbor »Društva za zgradbo učiteljskega konvikta« z največjo hvaležnostjo. »Kamen do kamena palača«.

Z ozirom že na zgoraj navedene vzroke in tudi z ozirom na to, da deluje ljudski učitelj nesebično, z veseljem in požrtvovalno v vseh narodnih, pevskih in kmetijskih društvih, pri požarnih brambah, v krajnih šolskih svetih, v občinskih odborih itd., smo trdnega mnenja, da se bodo naši prijatelji dragevolje odzvali tej naši prošnji na korist »Učiteljskemu konviktu«.

Na Akademiknem trgu v Zagrebu stoji krasna palača, na katere pročelju se leskeče napis: »Učiteljski dom« in v Preradovićeve ulici nasproti tobačni tvornici je pa drugo lično, trinadstropno poslopje z napisom: »Učiteljski konvikt«. Obedve krasni stavbi sta last učiteljstva s Hrvaške in Slavonije. Ko je naš blagajnik pred štirimi leti prisostvoval v Zagrebu otvoritvi »Učiteljskega konvikta«, je vprašal uglednega hrvaškega tovariša: »Kje ste dobili hrvaški učitelji toliko denarja, da ste si mogli postaviti dve tako krasni palači?« — »Prijatelj moj«, mu odvrne hrvaški učitelj, »ves potreben kapital so nam zložili naši prijatelji.«*)

Učiteljski prijatelji na Kranjskem, Spodnjem Štajerskem in Primorskem, posnemajte prijatelje hrvaškega učiteljstva, storite tudi vi tako in

ime si proslavite,
dom skupni nam zgradite!

Šolska izveštja.

Število izveštij naših ljudskih šol je od leta do leta manjše. Krajni šolski sveti, ki so jih zalagali, nečejo več skrbeti zanje. Pozvedeli smo, da je temu vzrok ukaz kranjskega c. kr. deželnega šolskega sveta, ki veli, da ni v ljudski šoli več delati vidne razlike med odličnjaki in neodličnjaki. Krajni šolski sveti so hoteli pridnim otrokom napravljati s šolskimi izveštji veselje. Ker je to nedolžno veselje sedaj onemogočeno, pa nečejo več izdajati denarja za tiskovne stroške. Tako govore naše informacije.

O tej prepovedi visokega deželnega šolskega sveta smo govorili že lansko leto, ko je izšla, zato je nam ni treba letos o nji izgubljati nobene besede.

*) Čujemo, da so Zagrebčanke same nabrale v ta namen 20.000 K. In vse Slovenke? Uredn.

Kar smo prejeli letos ljudskošolskih izveštij na ogled, so vsa sestavljena po eninisti šabloni: učiteljski zbor, važnejši ukazi šolskih oblastev; statistika učencev in učenk, naše knjige, kronika, imenik šolske mladine...

Glede razporedbe posameznih članov učiteljskega zbora opazamo vsako leto v nekaterih šolskih izveštjih čudno razvado in nepravilnost. Kje stoji zapisano, da morajo biti kaplani-kateheti uvrščeni pred ostalo učiteljstvo? Kaplani-kateheti so navadno mladi ljudje, zato je nikakor ne gre, da bi bili uvrščeni pred učitelji, ki imajo po 15 ali 20 ali še več službenih let. Zaraditega, ker so kaplani in kateheti, vendar nimajo prednosti pred po službenih letih starejšimi učitelji, oziroma učiteljicami. Tu morajo biti merodajna samo službena leta in čisto nič drugega! Dotični šolski voditelji, ki sestavljajo letna poročila in katerim velja ta opazka, naj si to zapomnijo in naj v bodoče več ne delajo takih nepravilnosti!

Ljubljanske mestne šole so letos izdale skupno šolsko izveštje. Da bi bil njega obseg nekoliko večji, so tiskani člani šolskih oblastev z debelimi črkami in na prvem mestu, ostalo izveštje pa s tako močnimi črkami, da napravlja brošura vtisk pobožne molitvene knjige za stare ljudi. Poročilo nemške mestne deške in dekliške šole je objavljeno v nemškem jeziku, da lahko precej vsakdo vidi, da imamo v slovenski Ljubljani nemške šole. »Jahresbericht der fünfklassigen städtischen deutschen Knaben-Volksschule« nima statističnega pregleda učencev, toda že imena samo iz I. razreda: Aleš, Andlovec, Bizjak, Gostinčar, Klopčič, Kosmač, Markič, Mesec, Prešern, Vrtin, Zavrtnik itd. nam dokazujejo, da obiskujejo to šolo sami in pristni Nemci. Statistika dekliške nemške osemrazrednice izkazuje med 437 učenkami 179 Slovencek. — Dekliška slovenska osemrazrednica je imela 874 učenk. To kolosalno število dekliške slovenske mladeži kriči po treh samostojnih dekliških šolah. Vobče so vse ljubljanske šole prenapolnjene. — Statistika barjanske šole nam kaže, da je obiskovalo ponavljalno šolo 4 učenci in 5 učenk, je 9 otrok. Ali bi ne kazalo tu ponavljalno šolo urediti tako, da bi teh 9 otrok obiskovalo določeno število učnih ur in predmetov v vsakdanji šoli?

Izmed ukazov, ki jih objavlja to poročilo, nam zlasti imponuje ukaz štev. 2 in štev. 27. Iz teh dveh ukazov je namreč razvidno, kdo ima prvo in edino besedo pri ljubljanskem šolstvu. Ukaz štev. 2 določa, da se je pri izbi in nabavi učil vbodoče dogovoriti s c. kr. okrajnim šolskim nadzornikom. Doslej so izbirali učila učiteljski zbori posameznih šol, ker je popolnoma jasno, da ti najbolj vedo, česa je treba vsaki šoli. In oziraje se potem na sklepe lokalnih skupščin, so nabavljali učila dotični šolski voditelji. Več oči več vidi. Sedaj so pa menda oslepele vse oči, samo eno še gleda! Ta ukaz je ponižanje učiteljstva in povišanje moči absolutista v ljubljanskem šolstvu. Zanimivo bi bilo, ako bi zastopnika učiteljstva v c. kr. mestnem šolskem svetu svojim volilcem in volilkam pojasnila, kdaj in kako je sklepal mestni šolski svet o tem ukazu. Mimogrede omenjamo, da ne sodi ta ukaz v letošnje šolsko izveštje, ker je bil izdan že v lanskem šolskem letu (dne 10. julija 1903). Vzlic temu moramo biti redaktorjem letnega poročila hvaležni, da so rešili pozabnost in priobčili strmeči javnosti to velevažno odločbo, ki z ukazom štev. 27. vred brez dvoma reši — nadzornikovo avtoriteto. Slaba njegova volja se nič manj jasno ne zrcali v ukaz štev. 27., ki določa, da je za dopuste, ki jih dovoljuje vodstvo, navajati vselej resnično

opravičene vzroke. Ta ukaz se glasi kot zaušnica vodstvom ljubljanskih šol. Da smo mi na njih mestu, bi je ne spravili kar tako. Žal samo, da manjka temu ukazu pedagoške jasnosti, saj vendar ni iz njega razvidno, kateri so tisti resnično opravičeni vzroki. Bolezen najbrže ne bo zadosten vzrok, saj navadno učiteljstvo ne sme biti bolno. To je dovoljeno samo drugim, višjim!

Kakor v drugih poročilih, tako pogrešamo še posebno v skupnem poročilu ljubljanskih šol na uvodnem mestu kakršnekoli razprave s šolstva in vzgoje se tičočo vsebino. Toda ukazovati je lažje nego pozitivno delati na poljudno-znanstvenem polju. Tega ne vzmorejo vedno niti izvoljenci, dasi je v tem pogledu malone vse polje neobdelano. Obdelati bi n. pr. treba teme: »Šola in dom«; »Kako podpiraj domača vzgoja šolsko vzgojo?«; »Cerkev, šola in hiša«; »Priroda — učiteljica otrok in odraslih ljudi«; »Prirodni pojavi. a) Kako si razlagamo njihov postanek? b) Njih korist in škoda. c) Do kakih zakonov in izumov so dovedle človeka?«; »Stebri človeške družbe«; »Zaslужni slovenski šolniki«; »Znameniti slovenski junaki«; »Kratka slovstvena zgodovina z ozirom na ljudskošolska berila«; »Kaj nas uči fizika za vsakdanje življenje?«; »Življenje v rastlinstvu« itd., itd. —

Kdor hoče, naj uvaža naš nasvet. S tem bi koristil šolstvu in mladini več nego z bogve kolikimi ukazi in odredbami. Despotizem je v današnjem modernem šolstvu karikatura, ki sodi v srednji vek, a ne v dobo svobodno se razvijajočega človeškega duha, v dobo socializma in napredka.

Jako nas je zadovoljilo poročilo meščanske šole v Krškem, to pa zato, ker prinaša na prvem mestu strokovnjaško, poljudno in zanimivo pisano razpravo »Nekoliko iz zgodovine umetnosti«. Svojim učencem razlaga Karol Humek. Spisu je pridejanih tudi več ilustracij, ki ga oživljajo, kažejo pisateljevo spretnost in mu dajejo garancijo, da ga ni pisal svojim hvaležnim učencem — zaman.

Izmed srednjih šol se nas je spomnila samo mestna realka v Idriji. Drugim srednješolskim zavodom se zdimo nemara premalenkosti, prenizki. Če je to res, ne pridemo kakor na Hrvaškem in Češkem ljudskošolski in srednješolski učitelji do skupnega delovanja, ki naj velja povzdigi splošne narodne omike!

V izvestju idrijske realke čitamo obširen spis prof. Levičnika »Začetni pouk v prostem risanju na realki«. To aktualno vprašanje je obdelal pisatelj s strokovnjaško spretnostjo in idealno vnemo. S pridom bo čitalo to zanimivo razpravo, ki jo komentira mnogo lepih ilustracij, tudi ljudskošolsko učiteljstvo, ki ima dandanes mnogo študiranja s preustrojenim poukom v risanju. Levičnikov spis mu bo krepka opora. — V istem izvestju je priobčil prof. M. Pirnat živatopis pokojnega trgovca Ivana Rodéta, ki je zapustil več vsot v narodne namene, idrijski realki pa tudi svojo lepo knjižnico.

Poučno potovanje v Švico.

C. kr. kmetijska družba kranjska je pod spretnim vodstvom pristava deželne kmetijske šole na Grmu, gosp. V. Rohrmann, priredila od 16. do 26. avgusta poučno potovanje kranjskih kmetovalcev v Švico. Namen temu učnemu potovanju je bil, da prouče naši kmetovalci napredno

gospodarstvo šviških kmetov, njih organizacijo in njih socialne razmere ter da se na mestu prepričajo o tem, kaj vzmore omikan in strokovno naobražen kmet.

Res lepa misel, ki je našla tudi lep odmev. Vseh potovalcev ni bilo nič manj kakor 39, kar je za naše razmere in z ozirom na to, da se je to potovanje vršilo prvič — ogromno. Da bi se mogli tega potovanja udeležiti tudi manj imoviti kmetovalci, se je obrnila c. kr. kmetijska družba do raznih korporacij za podporo. Deželni odbor in Kranjska hranilnica sta radovoljno ustregla zaproseni želji, ne tako kmetijsko ministrstvo, ki je vsako podporo odbilo, kakor tudi železniško, ki ni hotelo nikakor znižati voznih cen! Na vseh drugih železniških progah so veljali kombinirani vozni listki tudi za brzovlak, na državni železnici od Innsbrucka do Buchsa pa je bilo treba doplačati. Seveda: za kmetijske — če niso ožlindrane! — in kulturne namene naša država nima srca, osobito, če gre v prid Slovencev!

C. kr. kmetijska družba je nabrala toliko podpore, da je mogla desetim udeležencem povrniti potne stroške v znesku po 66 K, do katerih so imeli pravico samo samostojni kmetovalci ali njihovi odrasli sinovi kmetijskega stanu. To je lepo in hvalevredno delo kmetijske družbe, da se tako poteza za napredek kmetijskega stanu, a vendar moramo njeno pristranost v tem oziru glede učiteljstva, ki je s kmetijstvom v najožji stiki, najostreje obsojati. Četudi ni učiteljstvo toliko srečno, da bi štel v svojih vrstah mnogo posestnikov, vendar ima ravno glede procvitanja kmetijske družbe največjih zaslug. Učiteljstvo snuje in vodi kmetijske podružnice, poučuje teoretično in praktično odrasle ljudi in mladino, je ponajvečkrat zaupna oseba kmetijske družbe glede letine itd., z eno besedo: duša vsega podružničnega delovanja, od katerega nima niti trohice dobička, pač pa dostikrat ogromno dela in še stroške. Učiteljstvo se žrtvuje, dobiček ima pa društvo in člani — posestniki. Res vodijo v krajih, kjer se učiteljstvo ne da izkoriščati, duhovniki ali intelgentni posestniki podružnične posle, ali ti imajo kot posestniki le dobiček od tega. Ako hoče učiteljstvo v raznih podružnicah poučevati v naprednem gospodarstvu, mora zajemati svoje nauke ponajvečkrat iz raznih težkopristopnih knjig, ki pa vključ vsi popolnosti ne učinkujejo tako, kakor kar človek sam vidi in sam izkusi. Vrhutega so take knjige še prav drage, da ima učitelj poleg truda še stroške.

Letos je bila ravno za učiteljstvo prav ugodna prilika, poučiti se na lastne oči o kmetijskih zadevah ene izmed najnaprednejših evropskih držav. Tako potovanje je za ubogo učiteljstvo prav drag šport, in tu bi bila kmetijska družba lahko posegla vmes ter naklonila kakemu za kmetiški stan posebno zaslužnemu učitelju — če že nič drugega ne — vsaj prosto vožnjo. Od njega pa naj bi — če že mora učitelj vsako malenkost trdo zaslužiti — zahtevala, naj priredi v domači podružnici ali kje drugje vsaj eno javno predavanje o potovanju. S tem bi bili dobrot poučnega potovanja deležni tudi oni, ki se ga niso mogli udeležiti.

Ako v bodoče prirede še kdaj kako enako potovanje — kar bi bilo prav želeti — polagamo glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani prav toplo na srce, naj učiteljstva ne izključuje več a priori od podelitev podpor, da se ne pripeti tako kakor letos, ko so se udeležili poučnega potovanja 3 učitelji (1 z Goriškega in 2 s Kranjskega) na lastne stroške, a marsikak trden